

Refadija Pepa Abdić

OBEĆANA SREĆA

Đuređevdan svanu vedar. Hajrija skoči iz haljina poput srne. Pohita da naloži šporet, ugrije vodu pomiješanu sa beharom, livadskim cvijećem i dobrim travama. Zamijesila je pogaču, vješto je skotrljala po načvama i spustila u vruću pekaru ciganca, a na ploču šporeta stavila šerpu sa jajima, da se skuvaju za uranak. Trčecí, stigla je do kolibe da donese smoka. Majčinski toplo, uzgred je pjevušila i dovikivala đeci: „Ustajte da vas majka okupa, da mi mirišite cijele godine”. Petoro je rodila u sedam godina i kitila se njima kao što se i Đurđevdan kitio cvijećem. Lećela je od ponosa. Dok ih je kupala, divila se njihovoj ljepoti, ali je nikad niko nije čuo da naglas o tome govori. Bojala se uroka. Po običaju se najstarije dijete najviše pazi i gleda, pa je tako i Đula imala posebno mjesto. Đula, rođena na Đurđevdan. Kad je rodila drugu ćerku, Hajrija je bila donekle tužna, jer su svi ukućani zabili glave u svoja njedra i nijesu ništa progovarali. Tako i ono malo radosti što je osjetila, nestade. Ipak, imala je dvoje dece, pa se osjećala nekako stamenijom i jačom. Ali, ukućani je nijesu baš tako posmatrali. Kad ponovo osta noseća, niko više nije vjerovao da će roditi muško. Hajrija ih iznenadi. I ne samo tad - rodila je ona još dva sina! Zaokruži tako Hajrija svoju porodicu sa dvije ćerke i tri sina. Svekrva joj poče prigovarati da bi mogla još koje rodit', jer i sama je imala devotero žive dece. No, Hajrija se nije obazirala mnogo na prigovore, svekrva ionako mora nešto prigovarati', a nije imala šta drugo, pa neka je.

Druga ćerka nije bila ništa manje lijepa od starije, ali druga je druga. Kako se umetnula između starije sesre i braće, niko je nije mnogo gledao, pa je izrastala u malog borca. Elifa se nametala pričom, pažnjom i poslušnošću. Dječaci su rasli uz oca i podrazumijevalo se da se moraju školovati', dok će se đevojke pouđavati.

Hajrija se za Rasima udala sa šesnaest godina. Pobjegla je za njega da se njeni ne troše oko svadbe. Udajom za ovog birindži momka, donijela je sa sobom i jednu muku. Kako je bila najljepša u selu, nije bilo momka koji je nije želio. Znala je to Hajrija, ali dugo nije znala koga tačno da odabere. Posebno se dvoumila između dvojice

drugova, ne sluteći u šta ulazi. Mislila je da je to bezazlena djevojačka igra poput one koju su igrali dok su kao đeca čuvali stoku. U početku joj je bilo svejedno, nije znala da odvoji ljubav od igre. Rasim i Sejdo su od rođenja drugovi, vršnjaci, rođeni u mjesec dana, a još i prve komšije - međaši. Nijesu se razdvajali, ali o ljubavi nijesu pričali. Potajno su se takmičili ko će prije stati uz Hajriju, skrenuti pričom njenu pažnju, nasmijati je. U tom takmičenju stasali su za ženidbu. Rasim je bio pričljiviji, okretniji i žustriji, i ništa nije prepuštao slučaju. Sejdo se nadao da će Hajrija biti njegova, jer mu je bilo dovoljno kad bi mu se u prolazu nasmijala. Rasim nije oklijevao niti svoju sudbinu prepuštao slučaju. Iskako bi ispred Hajrije kad se najmanje nadala, donosio bi joj bombone i vijence cvijeća, tako da je vremenom stekao Hajrijinu naklonost.

Završiše se jesenji radovi i Rasim donese odluku da oženi Hajriju. Nije tu imalo šta da se čeka. Volio ju je od djetinjstva, a i vrijeme je! Sačekao je ispred česme i umjesto pozdrava dohvati je za ruku i reče: „Od noćas si moja žena, čuješ! Hajde, ponesi tu kantu, a ja ću te čekat ispod puta“. Nije joj puštao ruku, a ni ona se nije otimala. Osjetila je kako njegov drhtaj prelazi na nju. Kasnije je govorila da su to sigurno bile mađije - da nije bilo njih, ona ne bi lako popustila.

Kad je Sejdo čuo pucanj koji dolazi od Rasimove kuće, skoči sa mindera da vidi o čemu se radi. Pri samim vratima zaustavi ga majka i reče: „Ne hitaj, Rasim je ukrao Hajriju.“ Sejdo se ukoči, pobljeđe i probiše ga graške hladnog znoja. Znala je majka, slutila je, zato ga je i zaustavila. Vрати ga da sjedne i donese mu čašu slatke vode.

Prije zore Sejdo ode u šumu, nasiječe kolje da pravi visoki plot između njega i Rasima, ne pravdajući se selu. Čutao je kao zaliven. U sebi je mislio da će ovako biti zaklonjen, da ne gleda Hajru dok smiruje po bašči i oko stoke.

Kad je Rasim došao da ga zove na svadbu nevoljko je promumlao: „Oni će sigurno doć', a ja ne.“ Ništa tu više nije pomagalo. Rasim se naglas pred Hajrijom preslišavao, tražio razlog, ali uzalud. Razlog su znale samo Hajrija i Sejdova majka. No, kako je vrijeme prolazilo, navikli su se. Sejdo se odmah oženio i dobio sina, pa opet sina i dvije čore. Ni đeca se nijesu međusobno igrala. Sejdo je stalno popravljao plot, učvršćivao ga, podupirao. Niko ga nije smio pitati zbog čega ne

govore sa prvim komšijama. To je podvukao ženi još prve noći kad je došla za njega. Kad bi se sreli, Rasim bi u znak pozdrava skinuo kapu, ali bi taj postupak kod Sejda izazvao još veću muku. Pomislio bi kako ga drskost i upornost još nijesu prošli. Da je to Rasim znao, zaobilazio bi ga. A on je samo uporno htio da mu se ponovo približi. Nadao se da će Sejda ljutnja vremenom napustiti. ,

*

Đula je skoro sva bila na majku, čak i ljepša. Od oca je naslijedila visinu, pa kad bi krenula majčinim hodom i ptice bi ućutale, a momci bi zastajali da je puste da prođe. I Elifa je stasala u lijepu djevojku, ali nije bila visoka kao Đula. Trčkarala bi za sestrom tako da je niko nije mnogo primjećivao. Kako je Đula izrasla već sa dvanaest godina, povukli su je da ne čuva stoku, a sa njom i Elifu. U međuvremenu su i braća odrasla da budu čobani.

Na pitanje zašto ne govore sa Sejdovima, Đula nikad nije dobila odgovor, a ni Sejdov sin Ismet. Njih dvoje su se, nekako, u posljednje vrijeme prečesto sretali. Kao da su pratili jedno drugo. Đula je o tim susretima pričala samo sestri. Šćućurile bi se njih dvije, Elifa bi je zagrlila dok bi joj Đula pričala o sve češćim susretima sa Ismetom. Razlikovao se od ostalih upravo zbog toga što ga je dosta kasno upoznala, što joj je bilo zabranjeno da ga gleda, što je nekako bio sirovo snažan i što nije gledao nijednu curu osim nje.

Tokom večere Ismet, onako odlučan i jak, uz titravi osmijeh, reče ocu da mu se Đula obećala i da će je na proljeće ukrasti. Očev pogled mu je zastavio zalogaj i ukočio pogled. Nije on ni slutio kakav bijes i patnja spavaju u duši njegovog oca. Tada shvati da je očeva smirenost paravan kojim se pokriva. „Samo preko mene mrtvog“, procijedio je otac kroz zube. „Mi ili ona, ili se kupi iz kuće pa sa njom živi đe hoćeš“. Otac jedva ustade iza sofre, pogleda ga još jednom i ode u sobu da legne. Uzalud je Ismet gledao u majku - uzdanicu, ali ona nije dizala pogled sa sofre. Shvatio je da je očeva ljutnja duboka i sigurno opravdana, i da ga ne želi ubiti svojom ženidbom. Poslije ovoga razgovora, Ismetove i Đuline staze su se razilazile.

Tražila je Đula odgovor od Elife, od noći i zvijezda, od cijele vasiona, ali ga nije mogla dobiti. Njena se ljubav počela pretvarati

u inat. Izlazila je gizdavija nego ikad dotad, ali je drugi momci nijesu interesovali. Uzalud joj je Ahmet slao pisma i pisao pjesme. Za nju je postojao samo Ismet. Dan bi nekako preturila, ali noć nikako. Pusta i duga, navrzla bi joj hiljadu misli. „Sigurno me više ne voli. Našao je drugu, a sa mnom se samo poigrao. Hoće li kome reći da sam mu se bila obećala?” Nije više razmišljala kako će bez njega, već kako će cijelog života da nosi ranu koju je Ismet otvorio izbjegavanjem da je pogleda u oči. Stalno joj se vrzmalo po glavi jedno te isto: „Zbog čega?”

*

Kosidba se privodila kraju i narod se radovao Aliđunu. Biće vašar na Lađevcu. Đula se dvoumila. Nije osjećala ono nešto u sebi, što te samo pogura da uhvatiš zamah, pa da kreneš bez razmišljanja. Lomila se, ali na kraju shvati da mora ići. Gore će ga sigurno sresti, pogledati. Nešto mora da se desi, ali šta, nije znala. U pomoć je pozvala sestru da joj pomogne da se pripremi i da je ubijedi da ide sa njom i sa njenom drugaricom. Nije se obazirala na obećanje koje je Elifa dala svom Jusufu: dok se on ne vrati iz Njemačke, ona neće ići na igranke i vašare. Đuli je bilo samo stalo da njena sestra bude pored nje. Elifa je pokušavala da joj da hiljadu razloga zašto ne može, čak se i majci obratila za pomoć. Kod majke nije naišla na podršku. Osjetila je zbnunjenost i još veću dilemu kad joj je majka rekla. „Nauči da se izboriš za svoj stav i sa sestrom i sa Jusufom.” I Elifa se prvi put našla u nedoumici - da li da posluša Jusufa ili sestru. U prvom momentu osjetila je kao da je i majka napustila, kao da je ta sloboda izbora guši. Kako sama da odluči? Nekako, jedva i nevoljno, reče sestri da će ići s njom.

Počele su da se spremaju za Aliđun. Onu početnu muku zamijenilo je pravo zadovoljstvo. Isprobavale su haljine, frizure, smijale se i napravile vašar u kući. Majka ih je sa zadovoljstvom posmatrala, radovala se njihovoj slozi i druženju.

Noć uoči vašara skoro da nijesu spavale, svako malo gledajući u nebo da ne bude kiše. Neki su govorili da će biti vedro, a drugi su, pak, govorili da poslije podne moraju pasti makar dvije kapi kiše. Vidjeli su rumenilo mjeseca, neku izmaglicu koja se mota oko njega i gatali: „Mora pasti kiša - nema druge! A ne daj Bože da zagrmi, opadoše svi lješnici u zametku...”

No, jutro je svanulo bistro i bez oblačka. Samo iskusni i stariji su znali da se nad vrhovima Lađevca očas posla nadviju oblaci i pljusne kiša. Ali, kako dođe, tako brzo i prođe.

Kad su stigle na Lađevac i kad su se umiješale među narod, Đula namah zaboravi na sve. Ponese je gužva, muzika, vika. U prvi mah nije znala šta će sa sobom. Išla je kroz narod vukući Elifu i drugaricu za sobom. Tražila je Ismeta. Kad ga je ugledala kako vodi kolo, kao omađijana uskoči, uhvati ga za ruku i povede kolo. Bila je riješena da mu pokaže kako se kolo vodi i koliko je nije briga za njega! Vukla ga je Đula natrag i naprijed, lećela, a harmonikaš ponesen njenom igrom, priđe im bliže, razvuče harmoniku, kao da želi ovo kolo da upiše u huk planine. Kad je prestao da svira, stadoše Đula i Ismet, ne znajući šta će ni sa rukama, ni sa nogama, a ni kuda će. Kako su je pratile, sestra i drugarica i same bez daha, osjetiše tu nedoumicu, priđoše joj, nježno je uzeše ispod ruku i zajedno se izgubiše među narod. Osta Ismet sam, izgubljen. U trenu shvati - ako se ne oženi Đulom, vječno će ovako biti sam, nijednu drugu ne može zamisliti pored sebe.

Đula se osjetila nekako lakšom, nadmoćnijom. Shvatila je da je inat doveo do cilja. Opušteno, razdargano i ponosito gledala je u oči znane i neznane sabordžije, kao da se diči svojim pratiljama. Naiđoše na Ahmeta, pa Đula laktovima stegnu ruke svojih družbenica i dade im znak da zastanu. I gle čuda, po prvi put osjeti da joj je lijepo što priča sa njim, da joj se sviđa njegov osmijeh, njegovi pokreti, njegove oči. Bila je zbunjena, osjećala se podijeljenom, kao da je na raskrsnici nekog puta i ne zna kuda da krene. Prođe joj kroz glavu da se obećala Ismetu...

Oko ručka se izmakoše od naroda, sjedoše ispod visokih smrča, da se malo odmire i ručaju. Elifa se nasloni na stablo smrče, čak i zadrijema. Umorila je gužva, pješačenje, igra. Dosadno joj je, nema njenog Jusufa. Svaka od njih bila je u svojim mislima, krojile su svoju sudbinu, nadale se da baš danas ugrabe svoju sreću. U tim mislima ne primijetiše prve kapi kiše, ni huk planine, sve dok bljesak munje ne prosiječe nebo i grane smrče ispod koje su sjedjele.

*

Đula se razbudila u bolnici. Bjelina sobe i čaršafa zamutila joj je vid. Majka je sjedjela na krevetu, a Đuli se činilo da lebdi u nekoj

izmaglici. Žmirila je u sijalicu pokušavajući nešto da pita, ali šta, kako, odakle da počne... nije znala. Majka se lagano nagnu nad njom da se uvjeri da je vidi, a onda sjede bliže uzglavlju. Uhvati je za šake umotane zavojima, plašeći se da je ne povrijedi. Osjećala je njene opuštene ruke bez snage. Ćutale su tako dugo ili im se dugo učinilo. Ćula je šarala pogledom lijevo desno, zurila u plafon, mučila se, ne usudjujući se da išta pita. Suze su joj krenule niz lice, ona pokuša da podigne ruke, ali je majka zaustavi. U sekundi sve joj prođe ispred očiju. Sliku kako sijedaju ispod smrče upamtiće za sva vrmena. Osjeti neopisivu bol, koja joj stegnu pluća i ostavi je bez daha.

Majka se lagano savi, spusti joj glavu na krilo i ispod glasa ujednačeno reče: „Drugarica ti je kući... a žao mi je što nijesam mlađa da ti rodim drugu sestru. Juče je bila dženaza. Dan taman za dženazu, bez kapi kiše... Doktori su rekli da ne ustaješ, da se ne pomjeraš, dobila si nešto za spavanje dok ti se na ranama ne uhvati korica. Nabavićemo melem da rane brže zarastu. Bogu fala, lice ti je ostalo čitavo, a koža na nogama i rukama je takva da lakše zarasta. Sve će da zaraste. Spavaj što duže i misli što manje. Ja sam tu. Neću ni doveče ići kući...”

Kad je prvi put ustala, Ćula je prišla prozoru da odmori oči od bjelila sobe. Ugledala je Ahmeta kako sjedi na klupi ispred bolnice.

- Tu je od prvog dana, dreždi do ponoća - reče majka.

- A Ismet ?

- Ismet je otišao za Njemačku, nikom se nije javio, ni ocu, ni majci. Tako pričaju...

Gledala je Ćula Ahmeta, gledala i onako obavijena tugom ode do kreveta, zaboravi na ruke i noge, pa pokuša da se sklopča kao kad je bila u majčinoj utrobi. Bol je zaustavi. Mantalo joj se u glavi od bola u grudima, od vatre po rukama i nogama, a sama pomisao na to kako će izgledati njena koža, bacala je u očaj.

Mučnu tišinu zališe suze. Osjećala je da majka zna sve. Nije morala ništa da je pita. Sjeti se da je majčinska tuga dvostruka, pa se trže kao da joj nije ništa.

- Veliš da će zarasti sve?

- Hoće , hoće, ne brini - odgovori majka.

- A sviđa li ti se, majko, Ahmet?

- A tebi, sine? Da ga zovnem da uđe?

Đuli kliznu smiješak sa usana I sramežljivo klimnu glavom.